

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ
ГБОУ «Сорокская сойотская школа – интернат среднего общего образования»

<p>«Согласовано» Руководитель МО <u>Шорноева С.А. / Шорн /</u> Протокол № <u>1</u> от « <u>1</u> » <u>сентября</u> 2022 г.</p>	<p>«Согласовано» Заместитель директора по УМР ГБОУ «ССШИСОО» <u>Бадеева Т.Г. / Бадс /</u> « <u>01</u> » <u>сентября</u> 2022г.</p>	<p>«Утверждено» Директор ГБОУ «ССШИСОО» <u>Ниндакова З.У. / Нинда /</u> Приказ № <u>207</u> от <u>26 мая</u> 2022 г. М.П.</p>
--	--	---

Рабочая программа

по Бурятскому языку - 5

предмет, класс

Дугаровой Светланы Тотабдоржиевны

ФИО должность

Рассмотрено на заседании

Педагогического совета

Протокол № 1

от « 1 » 09 2022 г.

у. Сорок

2022 – 2023 уч.год

ТАЙЛБАРЫ БЭШЭГ

«Буряад хэлэн» гэхэн курсын ажалай программа хадаа Россиин Федерациин хуралсалай Министерствын тогтоолнууд дээрэ үндэнэлжэ зохёогдоһон хуралсалай программа болоно:

- Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012 г;
- Закона Республики Бурятия от 13.12.2013 № 240-V «Об образовании в Республике Бурятия»;
- Закона Республики Бурятия от 10 июня 1992 г. №221-ХП«О языках народов Республики Бурятия» (с изменениями и дополнениями);
- Федерального государственного стандарта основного общего образования (утвержден приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897 «Об утверждении и введении в действие федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования» (зарегистрирован в Минюсте России 6 февраля 2015 г., рег. номер 35915);
- приказа Министерства образования и науки Российской Федерации от 29.12.2014 г №1644 «О внесении изменений в приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г №1897 «Об утверждении федерального государственного стандарта основного общего образования»;
- приказа Министерства образования и науки Российской Федерации от 31.12.2015 № 1577 «О внесении изменений в федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897» (Зарегистрирован в Минюсте России 02.02.2016 № 40937);
- Федеральных перечней учебников на 2017/2018 учебный год (утверждены приказом Минобрнауки России от 31 марта 2014 г №253 (ред. от 08.06.2015)[с изменениями на 26 января 2016 года «Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования»](#));
- СанПиНа 2.4.2.2821-10 "Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях"» (утверждены постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 г. №189, зарегистрированным в Минюсте России 3 марта 2011 г., рег.номер 19983)

Буряад хэлэнэй багшанарай, хумүүжүүлэгшэдэй урда табигдаха шухала **зорилгонууд**:

- ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэнэ хууриие гүнзэгыгөөр ба бата бэхеэр үгэхэ;
- хурагшадые Буряад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;
- ниитын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлэеэ хэрэглүүлжэ хургаха;
- арадайнгаа түүхэ, аман зохеолойнь баялиг, ёһо заншал, соёл болбосорол – эдэ бүгэдэндэ түшэглэн, тэдэниие хургажа, хугжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буряад үндэнэ яһатанай гүнзэгы мэдэрэл бүрилдүүлхэ.

Тус зорилгорнуудһаа дулдыдан, буряад хэлэ заажа байһан багшанарай урда иимэ шухала **эрилтэнууд** табигдана:

1. Нэн турүүн түрэлхи хэлээ зааж байсан багша хадаа өөрөө хэлэ бэшгэй талаар үндэр хэмжээнэй эрдэм мэдэсэтэй, болбосорол ехэтэй, хэлэ бэшгэй эрдэмэй, тэрэ тоодо буряад хэлэнэй саашанхи хүгжэлтын гол зорилгонуудыг гүнзэгыгөөр ойлгохо ёготой;

2. Нурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша буряад хэлэ заалгыг тусэблэхэ;

3. Нуралсалай жэлэй эхиндэ багша класс бүхэндэ нурагшадай мэдэсэ шадабарин хэмжэээ элирүүлхэ зорилготойгоор хэдэн ондоо түхэлэй шалгалтын хүдэлмэринүүдыг дүүргүүлхэ: грамматическа даабаринуудтай диктантнуудыг, зохёолго ба найруулгануудыг бэшүүлжэ, тестнүүдыг дүүргүүлжэ, анкетэнүүдэй асуудалнуудта харюусуулжа болохо; аман шалгалта үнгэргэхэ; үзэгдэһэн темээр шалгалтын асуудалнуудта харюунуудыг шагнаха; хөөрэлдөө эмхидхэхэ болон бусад эдэ даабаринуудыг дүүргэлгын дүнгүүд нурагшадай мэдэсэ, шадабари, хүгжэлтыг гү, али программын эрилтэнүүдхээ гээгдэлхэ зүбөөр гэршэлдэг. Эндэһээ уламжалан, багша класс бүхэндэ нурагша бүхэнтэй нуралсалай жэл соо хэхэ ажалаа багсаан эмхидхэхэ.

4. Нурагша бүхэнэй эрдэм мэдэсын хэмжээн адли бэшэ, тиимэһээ хэшээлэй алишье шатада нурагшын мэдэсын хэмжээндэ тааруугаар даабаринуудыг дүүргүүлхэ.

5. Нурагшадые нургаха, хугжөөхэ, хүмүүжүүлхэ зорилгонууд түрэлхи хэлэнэй, уран зохёолой хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор элдэб онол аргуудаар, жэшээлхэдэ: интегрированнэ аргаар гэхэ гү, али заагдажа байгаа предметүүд хоорондын харилсаанай аргаар бэлүүлэгдэхэ ушартай. Эндэ 2012 онуудта гаран «Буряад хэлэнэй сахим нураха ном» (электронно ном) доторхи тон баян, хэрэгтэй материалнуудыг зүбөөр бэе бэетэйнь тааруулан холбожо шадабал, багшанарташье, нурагшадташье нилээд аша үрэтэй ба һонирхолтой байха.

6. Хэлэлгын культура (соёл) дээшэлүүлхэ, гүнзэгырүүлхэ, зохёохы ба холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэринүүдыг хэшээлэй алишье шатада хараалха, түсэблэхэ.

7. Нурагшадые нургалга, хүгжөөлгэ, хүмүүжүүлгын зорилгонуудыг сагай эрилтэдэ таарамаар бэлүүлхын тула, буряад хэлэ ба уран зохёол зааж байсан багшанар өөрынгөө эрдэм мэдэсыг, дүй дүршэлыг саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, методикодо, психологидо ба дидактикада бии боложо, хэблэгдэжэ байдаг эрдэмтэдэй, шэнэдхэгшэ багшанарай шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдыг, шэнэ дурадхалнуудыг ба түрүү дүй дүршэл үзэжэ, шүүмжэлжэ, ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлжэ байха.

Буряад хэлэнэй, тэрэниие шэнжэлдэг эрдэм ухаанай хүгжэлтыг хараадаа абан, Россин эрдэм нуралсалай түсэбыг (учебный план) баримталан, мүнөө үедэ хэрэглэгдэдэг программын үндэһөөр «Буряад хэлэнэй» стандарта тааруулан, программа зохёогдобо.

Зорилгонууд

1. *Нурагшадые литературна хэлэндэ нургалга.* Абяануудыг зүбөөр үгүүлхэ, үгэнүүдэй лексическэ удхыг зүб ойлгохо, удхын сохилто зүбөөр хэрэгдэхэ дадалтай болгохо. Мэдүүлэл соо хэрэглэгдэһэн үгэнүүд нуури байраа зүбөөр олоһон, удхынгаа талаар бэе бэетээ зүбөөр холболдонхой байха ёготой. Нютаг хэлэнэй онсо илгаануудта анхаралаа хандуулха: алибаа нютагта тус үгыг гү, али абяаг иигээд үгүүлдэг, харин литературна хэлэндэ иимээр үгүүлдэг гэжэ зэргэсүүлэн ойлгуулха шухала.

2. *Нурагшадай үгын нөөсыг арьбажуулга ба мэдүүлэл зохёолгыг хүгжөөлгэ.* Уран зохёол, сонин, сэтгүүлнүүдыг уншадаг нурагшын хэлэн тодо эсбэр, үгэ баянтай, мэдүүлэлнүүдыг зүбөөр найруулха дадалтай байдаг. Хүшэр удхатай үгэнүүдыг ойлгуулжа хэрэглүүлхэ шухала, словарна хүдэлмэри хэшээл бүхэндэ эмхидхэгдэжэ байха ёготой. Хэрбээ нурагшада ойлгогдосогүй үгын байбаль, «Буряад хэлэнэй сахим нураха ном» соо «Толи» гэхэн бүлэг нээбэл, багшанарай ба нурагшадай хэрэглэхэ 14 зүйлэй толинуудыг ашаглан, хэрэгтэй үгэнүүдэй зүб бэшэлгэ, оршуулга, тайлбаринь олдохо аргатай.

3. *Холбоо хэлэлгэдэ хургалга.* Буряад хэлэ заалгын гол зорилгонуудай нэгэн – хүнүүдэй хоорондоо харилсаха арга боломжо гүнзэгырүүлгэ, нанал бодолоо зүбөөр, үгэ баянтайгаар дамжуулха шадабари хүгжөөлгэ. Энэ шадабари болон дадал буряад хэлэнэй, уран зохёолой ба дунда хургуулида үзэгдэжэ байгаа бүхы предметүүдээр хэшээлнүүдтэ хэлэлгэ хүгжөөхэ элдэб даабаринуудыг хурагшадаар дүүргүүлхэдэ бэхижүүлэгдэдэг. Зохёолго болон найруулга бэшэхын тула хурагшад хүдэлмэрингөө сэдэб зүбөөр шэлэн олохо, гол удхыень тодоор ойлгохо, юрын гү, али орёо түсэб зохёожо шадаха дүршэлтэй болохо ёһотой. Үгэнүүдэй удхыг, тэдэнэй холбоог, хэлэлгын уран аргуудыг зүбөөр хэрэглэхэ. Оролто хубия – шухала хубида, түгэхэлдэ гуримтайгаар шэнжэлэн орожо, зохёолгоёо бэшэхэ.

Түсэблэһэн үрэ дүнгүүд үзэхэ хуралсалай курста

5-дахи класста буряад хэлэ үзэлгэдэ тэдхэмжэ болохо тусхай программа зохёогдоһон байна.

Үхибүүн бүхэнэй үзэхэ предметэй «Буряад хэлэн» иимэ юумэ **шадаха** ёһотой:

4-дэхи класста үзэхэнөө дабталга дээрэ үндэһэлжэ, хэлэнэй зүйлнүүдэй шэнэ шанар шэнжэнүүдтэй танилсалга;

- ойлгосонуудыг уламжалан үзэлгэ;

- орфографическа дадал дүршэл хүгжөөлгэ;

- хэлэлгэ хүгжөөлгэ;

- буряад хэлэндэ дуратайгаар хандалга, тэрэнэ шэнжэлхэ, шудалха эрмэлзэл хүгжөөлгэ;

- буряад хэлэнэй ашаар арадайнгаа соёл, заншал, түүхэ мэдэхэ болохо арга боломжо ололго;

- буряад хэлэ үзэлгыг үхибүүнэй наһанай болон хүгжэлтын шатануудта тааруугаар үнгэргэлгэ;

- ород хэлээр багшын ямаршыг альтернативна номуудыг хэрэглэхэдэ, тэдэндэнь тус буряад хэлэнэй ном тааруу байха зэргэтэй;

- **метапредметнэ шэглэлтэй** шадабари бүридхэлгэ. Энэ зорилго хүүлэй жэлнүүдтэ аргагүй хэрэ тэйдэ тоологдодог болоо. Мүнөө үгын хуралсалай ябасада оруулагдажа байһан федеральна стандарттай холбоотой.

5-дахи класста грамматика ба бэшэгэй дүримүүдхээ эгээл хүнгэн мэдэсэнүүд оруулагданхай. 5-дахи классай хурагшад үгын фонетическэ бүридэлтэй, зарим хэлэлгын хубинуудтай ба тэдэнэй шухала формонуудтай, мэдүүлэлэй тон юрэнхы янзануудтай, мэдүүлэлэй гэшүүдтэй, бэшэгэй дүримүүдтэй танилсаха болоно.

Хурагшад үгын лексическэ удха шанартай, олон ондоо болон дүтэрхы удхатай үгэнүүдтэй практическаар танилсуулха. Хурагшад грамматикын болон бэшэгэй дүримүүдтэй танилсажа, хэлэ шудалан үзэлгэдэ хабаатай арга хэрэгсэлнүүдыг түрэл түрэлөөр илгажа ба тэдэнэ зэргэсүүлэн хаража үзэхэ, тобшолол гаргаха шадабаритай болохо зэргэтэй.

5-класста үзэхэ программа дүрбэн бүлэгтэ хубаагдана: «Абяан ба үзэгүүд», «Лексикэ», «Үгын бүридэл», «Синтаксис».

АБЯАНУУД БА ҮЗЭГҮҮД. Энэ бүлэгэй гол шухала ойлгосонуудыг хурагшад эхин класста ойлгожо абана. Табадахи класста бэшэгэй дүримүүд сооһоо гол шухалань түргэн ба удаан аялгануудыг, дифтонгнууд, йотированна аялгануудыг үгэ соо зүб хэрэглэжэ, бэшэжэ хуралга болоно. Эдэниие эхин класста ойлгуулбашыг, табадахи класста бүри орёо шэнэ дүримүүдыг хэрэглэжэ дабтаха, бэхижүүлхэ хэрэгтэй.

Энэ «Абяан ба үзэгүүд» гэхэн бүлэг соо хэлэгдэһэн арга хэрэгсэл ойлгуулхадаа, нютаг нютагай хэлэнэй диалектын илгаануудта тусгаар анхарал табигдажа, багша нютагай хэлэнэй онсо шэнжэнүүдыг хараадаа абажа, абяан ба үзэгүүдыг үгэ соо зүбөөр үгүүлжэ,

бэшэжэ, хуралгада тусгаар упражнени саг үргэлжэ дүүргүүлхэ болоно. Олонхи үгэнүүд хэлэгдэхэндээ адляар бэшэгдэдэг ха юм. Гэбэшье зарим абьяанууд үгүүлэгдээшэһээ ондоо үзэгөөр тэмдэглэгдэдэг бшуу. Программа соо үгы лексическэ ба грамматическа талаһаань хаража үзэхэ гэхэн эрилтэ табигдана. Лексикээр теоретическэ мэдээнүүдые ойлгуулха гэхэн асуудал табигданагүй, харин грамматикын ба орфографиин дүримүүдые үзэхэ зуураа гансал практическа упражненинуудые дүүргэхэ болоно.

Нурагшад үгэ гээшэ бодото байдалай элдэб юмэнүүдые харуулхан элдэб удхатай байдаг, мэдүүлэл соо, илангаяа холбоотой хэлэлгэ соо ороходоо, бүри шэнэ удхатай болодог, ондо ондоогоор үгүүлэгдэдэг, үгэнүүд дүтэрхы гү, али тад ондоо удхатай байжа болодог гэхэн ойлгосо абаха болоно.

Үгын бүридэл 5-дахи класста үзэгдэхэ. Тиэхэдэ нуури ба залгалта тухай ойлгуулаад, тэдэниие бэшэхэ дүримүүдтэйн танилсуулха. Үгын нуури соо тодо бэшэ түргэн аялгануудые, үгын һүүлдэ тодо бэшэ ээ, эй аялгануудые бэшэхэ дүримдэ анхарал табигдаха. Үгын үндэһэн ба суффикс тухай түрүүшын ойлгосо абаха болоно.

Хэлэлгын хубинууд тухай ойлгосонууд дохи классһаа эхилжэ үгтэнэ. Хэлэлгэ сооһоо хэн? юун? юу хэнэб? ямар? г.м. асуудалда харюусаһан үгэнүүдые оложо хуралга хадаа юумэ, шанар тэмдэг, үйлэ нэрлэхэн үгэнүүдтэй танилсуулна.

Тус класста хэлэлгын хубинуудай удхые хүсэд һайнаар ойлгоод, саашань тэдэнэйнгээ зарим шэнжэнүүдтэй танилсаха. Жэшээн, юумэнэй нэрэнүүд хэлэлгэ соо ороходоо, бусад үгэнүүдтэй холболдохын тула элдэб залгалтануудые абадаг (зохилдол, падеж тухай дурдангүй) гэжэ практическа ойлгохо, нэгэнэй ба олоной тоодо байһан юумэнэй нэрэнүүдтэй танилсаха. Глаголой нуури ба залгалтануудтай танилсаха.

БЭШЭЛГЭДЭ НУРГАЛГА (Сэбэр бэшэлгэ)

Сагай үсөөн дээрээ сэбэр бэшэлгээр хэгдэхэ хүдэлмэридэ тусхай хэшээл хараалагданагүй, тиимэхэ бэшэлгын хэшээл сооһоо сэбэр бэшэлгэдэ 8-10 минута сагые 5 -дахи классуудта неделидэ 2-3 дахин үгэжэ байбал таарамжатай.

Сэбэр бэшэлгые яажа, ямараар ябуулха тухай класс буридэ программаар хараалагдана.

Табадахи классуудта сэбэр бэшэлгые, программын ёһоор бэшэгдэхэхэ гадна, мүн бэшэхэдэ бэрхэтэй ямар нэгэн үзэгүүдые гү, али тэдэнэй холболтонуудые бэшэжэ хуралга, бэшэмэл гү, али хэблэмэл текстһээ буулгажа бэшэлгэ, багшын уншалга доро бэшэлгэ, тоололго доро бэшэлгэ байжа болоно.

Эхин классуудай нурагшадай али бүхы бэшэлгэнь нягта сэбэр, эли тодо ба алдуугүй байха ёһотой.

Нурагшадай бэшэжэ хуралгын зорилго иимэ:

- 1) абьяе үзэгтэ «оршуулха» (фонетико-графическа бэшэлгэ тухай хэлэгдэнэ);
- 2) үзэг, үгэ, мэдүүлэл зүбөөр, эли тодоор бэшэхэ, номһоо, самбарһаа буулгажа бэшэхэ, багшын уншалга доро бэшэхэ, бэшэхэнээ шалгаад, гаргаһан алдуунуудаа заһаха;
- 3) хараһан, дуулаһан тухайгаа, өөрынгөө һанал бодолые найруулан бэшэжэ хуралга - эдэ болоно. Дээрэ дурдагдаһан шадабари ба дүршэлнүүд бага багаар жэлэй туршада бээлүүлэгдэхэ.

Һурагшадай шадабаринууд Шухала шадабаритай ба дадалтай болголго

Табадахи класс дүүргэхэдээ, һурагшад иимэнүүд шадабаритай, дадалтай болохо ёһотой гэбэл:үгэнүүдые абянуудаарнь, үгэнүүдые бүридэеернь, мэдүүлэлнүүдые байгуулгаарнь шүүмжэлхэ. Турагшад простой болон сложно мэдүүлэлнүүдые зохёожо шадаха, үгэнүүдэй бэшэгэй дүрим мэдэхэ, тэдэниие үндэһэлэн хэлэжэ шадаха ба зүбөөр бэшэдэг болохо ёһотой.

Буряад хэлээр шадабари (предметные результаты):

- аялгануудай нугарал тухай ойлгосотой болохо;
- ии - ы, ээ- эй аялган үзэгүүдэй бэшэлгэ тухай мэдэхэ;
- үгын анхан һуурида б, л, м, р хашалгануудай удаа тодо бэшэ аялганай бэшэгдэхэ тухай;
- үгэнүүдэй бии бололго тухай, үгын бүридэл тухай суффикс, залгалта, анхан һуури, гараһан һуури;
- зөөлэн һууритай абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялган үзэг бэшэхэ тухай;
- юумэнэй нэрын падежнуудые ба тэдэнэй удха, үүргэ мэдэхэ;
- дахуул үгын үүргэ, тэрэнэй бэшэлгэ мэдэхэ;
- тэмдэгэй нэрын мэдүүлэл соо дүүргэдэг үүргэ тухай;
- үйлэ үгын мэдүүлэл соо дүүргэдэг үүргэ тухай
- үйлэ үгын түхэлэй бии болоходо аялгануудые бэшэхэ тухай;
- үйлэ үгын сагууд: (мүнөө, үнгэрһэн, ерээдүй), тэдэнэй хэлэлгэ соохи үүргэ тухай;
- хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд тухай;
- мэдүүлэлэй юрын гэшүд тухай;
- бодомжолһон түхэлтэй текст тухай;
- фразеологимууд, омонимууд тухай;
- хэрэгэй саарһа, бэшэг бэшэхэ тухай.

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүүнгүүд (личностные результаты):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдээндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдээндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;
- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнууд тухайгаа бэшэжэ (эссе жанрын түхэлөөр) харуулха;
- түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Бэе гуримшуулаад ябах шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень табиха;
- багшатаяа сугтаа һуралсалай проблемнэ асуудал яажа шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсуулхэ, тиин өөрынгөө ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ һураха, критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойроние шудалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идейнь ямар бэ?
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;
- үгөөр хэлэгдэнэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохол холбоо харуулха, тодоруулан зохёон тогтоохо;
- бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгын зорилгоһөө дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол амин ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэһэлэн, хэрэгтэй сагта монолог үг, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнуудье табиха.

Табадахи класс дүүргэхэдээ, һурагшад иимэнүүд шадабаритай, дадалтай болохо ёһотой гэбэл: үгэнүүдые абяануудаарнь, үгэнүүдые бүридэеернь, мэдүүлэлнүүдые байгуулгаарнь шүүмжэлхэ. Турагшад простой болон сложно мэдүүлэлнүүдые зохёожо шадаха, үгэнүүдэй бэшэгэй дүрим мэдэхэ, тэдэниие үндэһэлэн хэлэжэ шадаха ба зүбөөр бэшэдэг болохо ёһотой.

Программын бүридэл

V класс

1. Эхин классуудта үзэхэнөө дабталга.
2. Хэлэн тухай тобшо ойлгосо.
3. Фонетикэ, графика, орфоэпи, бэшэгэй дүрим.
4. Лексикологи.
5. Үгын бүридэл ба үгын бии бололго.
6. Синтаксис, хоолойн аялга ба сэглэлтын тэмдэгүүд.
7. Дабталга.
8. Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Дээрэ хэлэгдэһэн стандартын болон шэнэлэгдэһэн программануудай үндэһөөр 5-дахи класста хэрэглэгдэхэ, үзэгдэхэ программа зохёогдоо.

Туд программа шэнэ стандартын ба программануудай эрилтын үндэһөөр зохёогдоо. Энэ программа соо буряад арадай соёл, болбосорол, түүхэ, абари зан, ёһо заншал гэхэ мэтэ ойлгосонууд багаханаар оруулагданхай.

1. Буряад хэлэнэй грамматика сомороор, хуряангыгаар үгтэнхэй. Жэшээлхэдэ: морфологи ганса 6-дахи класста үзэхэ, синтаксис 7-8-дахи классуудта үзэхэ.
2. Бэшэгэй дуримүүд тобшоор, богонёор үгтэжэ, тэдээндэ тааруулан, мэдүүлэлнүүд гол түлэб уран зохёол болон арадай аман зохёолһоо абтаа.
3. Энэ шэнэ ном соо темэ бүхэнэй удаа упражненинүүд , даабаринууд дурадхагдана.

1. Хэлэн тухай ойлгосо – 1 час
2. Эхин классуудта үзэхэнөө дабталга ба үргэдхэлгэ – 3 час
3. Фонетикэ, графика, орфоэпи, бэшэгэй дүрим – 17 час
4. Лексикэ – 19 час
5. Үгын бүридэл ба үгын бии бололго – 8 час
6. Синтаксис, интонаци ба сэглэлтын тэмдэгүүд – 11 час
7. Жэл соо үзэхэнөө дабталга – 2 час

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ – 3

Шалгалтын хүдэлмэри - 4

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ Текст ба тэрэнэй хубинууд тухай ойлгосо үгэхэ. Текстын хубинуудай лексическэ аргаар холболдолго. Юрын түсэб. Темэ (ехэшэг ба багашаг) болон тэрэнэй гол бодол. Хэлэлгын найруулга тухай ойлгосо. Яряанай хэлэнэй ба уран зохёолой хэлэнэй найруулга тухай юрэнхы мэдээн. Юрэ хөөрэлгэ, зураглал ба бодомжололго тухай юрэнхы ойлгосо.

Үзэжэ байһан литературна зохёолоор, диафильм ба кинофильмын, радио болон теле-дамжуулгын удхаар юрэ хеерэһэн удхатай дэлгэрэнгы изложени зохёолго ба бэшэлгэ.

Өөрынгөө ябадалда болоһон ямар нэгэн ушарал тухай, мүн зураг хаража, сочинени бэшэлгэ (жэшээн: “Зунай амаралтын нэгэ үдэр”, “Манай экскурси” г.м.).

Юрэ хеерэһэн текстын ямар нэгэ хубидань хуряангы изложени бэшэлгэ.

Ямар нэгэ юумые гү, али амитаниие тодорхойлон бэшэһэн юрэ хеерэһэн текстээр дэлгэрэнгы изложени.

Богонихон мэдүүлэлнүүдһээ бйридэһэн бишыхан рассказые ород хэлэнһээ буряад хэлэндэ оршуулга.

Уншаһан рассказ, статья тухай һанамжаяа хэлэжэ йгэлгэ. Уншаһан зохёолдо табигдаһан асуудалнуудта харюу бэшэлгэ.

Уншаһан номой удхые тобшохоноор хеерэжэ үгэлгэ. Ханын газетэдэ тэмдэглэл бэшэлгэ.

Нэгэдэмэл шалгалтын хүдэлмэри

Диктантһаа ба нэмэлтэ грамматическэ болон бэшэгэй дүримоор гү,али лексическэ даабариһаа бүридэһэн шалгалтын хүдэлмэридэ түд бүридэнь сэгнэһэн хоёр сэгнэлтэ табиха.

Нэмэлтэ даабари дүүргэһые иимээр сэгнэхэ:

«5» *сэгнэлтэ*–һурагшадай бүхы даабарияа дүүргэһэн байгаа һаань;

«4»- *сэгнэлтэ* –даабариин гурбанай хоёр хубиие зүбоор дүүргэһэн байгаа һаань;

«3»- *сэгнэлтэ* даабариин хахадые зүбоор дүүргэһэн хүдэлмэриин түлоо;

«2»- *сэгнэлтэ* даабариин гурбанай нэгэ хуби зүбоор дүүргэжэ шадаагүй гү,али даабари дүүргэжэ шадаагүй гү,али даабари дүүргэжэ шадаагүй байгаа һаань табиха.

Найруулга сэгнэлгэ

Найруулга бэшүүлхэ текст хургалгын, болбосоролой, хүмүүжүүлгын зорилго хангаһан, удхынгаа ба үгэ хэлэнэйнгээ талаар һурагшадай бэшэжэ шадахаар байха ёһотой.

Һурагшадай найруулгада хоёр сэгнэлтэ табиха.Тэдэнэй бэшэһэн найруулга сэгнэхэдээ, иимэ эрилтэ хараадаа абаха:

-һурагшын хэр зэргэ текстын гол удха ойлгоһые;

-текстын удха хэр зэргээр дамжуулааб;

-найруулгын удаа дара ба холбоо;

-үгэ шэлэн абаһые , мэдүүлэл зүбоор зохёоһые, мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо болон гүрим, олон янзын мэдүүлэл хэрэглэһэниие, сэхэ болон ооршэлэн хэлэлгэ тааруулан зохёоһые;

-найруулгын стилистическэ һайн талые (үгэ, мэдүүлэлэй олон янза, хэлэнэй баялиг зүбоор хэрэглэлгэ);

-бэшэгэй дүримдэ, сэглэлтын тэмдэгтэ гаргаһан алдуу

Зохёолго, найруулга сэгнэхэдээ, хоёр сэгнэлтэ табиха:

- 1) удхын болон хэлэлгын түлөө;
- 2) зүб бэшэлгын түлөө

Буряад хэлээр хурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал сэгнэхэ эрилтэ хурагшадай аман харюу сэгнэлтэ

Грамматикаар хурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал элирүүлхэ аргын нэгэн хадаа аман асуудал болоно.

Тусхай темээр хурагшын аман харюу холбоо удхатай мэдээсэл боложо, грамматика хэр зэргэ тодорхойгоор мэдэдэг, ойлгодог байһыень элирүүлнэ.

Хурагшын аман харюу удаа дараалан хубариган байха ёһотой.

Хурагшадай аман харюу сэгнэхэдээ, иимэ юумэндэ анхаралаа хандуулха:

- харюунь зүб, дүүрэн гү;
- үзэһэн материала хэр зэргэ ойлгооб;
- үгэ хэлээ хэр зэргэ найрулжа харюусааб;
- мэдүүлэл найнаар зохёожо, мэдүүлэл соо аялга (интонаци) зүб табижа, үгэ зубөөр хэрэглэжэ, грамматическа шүүлбэри хэжэ шадана гү;
- хурагшын зохёонон мэдүүлэлэй стиль зүб гү.

Аман харюу сэгнэхэдээ, иимэ эрилтэ баримталха:

«5» *сэгнэлтэ* хэрбээ хурагшын шудалан үзэһэн материалаа хүсэд дүүрэнээр мэдэхэ, тодорхой найнаар найруулжа, хэлэн тухай ойлгосодо зүб тодорхойлго үгэжэ, ханамжаяа үндэһэ баримтатой болгожо, өөрынгөө зохёонон жэшээ харуулжа, материалай удаа дараае алдангүй, литературна хэлээр, эли тодоор дамжуулжа шадаха байхадань;

«4» *сэгнэлтэ* хэрбээ хурагшын харюу «5» гэһэн сэгнэлтэдэ табигдадаг эрилтэ хангамаар аад, зүгөөр 1-3 алдуутай, багшын ажаглаһанай хойно, тэрэнээ өөрөө заһажа, найруулан хэлэхэдээ, удаа дараагай ба хэлэнэй 1-3 алдуу гаргаһан байхадань;

«3» *сэгнэлтэ* хэрбээ хурагша тус темын гол зүйл мэдэхэ ба ойлгохо байһанаа харуулжа, материалаа дутуу найруулһан, ойлгосо тодорхойлгодо гү, али дүрим дутуу мэдэхэ, ханамжаяа үндэһэ баримтатой болгожо, өөрөө жэшээ үгэжэ шадаагүй, материал найруулхадаа удаа дарааень эбдэһэн, хэлэнэй талаар алдуу гаргаһан байхадань;

«2» *сэгнэлтэ* хэрбээ хурагша үзэһэн материалаа ехэнхиень мэдэхэгүй, тодорхойлго ба дүрим хэлэхэдээ удхыень хазагайруулһан, материал ойлгожо ядангаар, гуримгүйгөөр найруулһан байхадань табиха.

Диктант сэгнэлгэ

Диктант бэшэлгэ хаадаа хурагшадые бэшэгэй дүримдэ, сэглэлтын тэмдэгүүдтэ, стильдэ, бэшэмэл хэлэлгэдэ хургаха арга зэбсэгэй нэгэн болоно. Диктант хурагшадай анхарал дээшэлүүлдэг, ханал бодолыень зүбөөр эмхидхэдэг, өөһэдыгөө шалгаха дүршэлтэй болгодог. Диктант бэшүүлхын тула холбоотой текст хэрэглэбэл зохистой. Энэ текст мүнөө үеын литературна хэлэнэй эрилтэ баримталһан байха ёһотой.

Диктантын текст класс класста таараһан, хурагшадай бэшэжэ шадахаар байха.

Диктант бэшүүлхэ текстын юрэнхы хэмжээн: 5 класста – 70-80 үгэ;

Словарна диктант хүндэ бэшэлгэтэй үгэ хурагшадай хэр зэргэ зүбөөр бэшэхэ шадаха болоһыень шалгадаг.

Словарна диктантын үгэнүүдэй тоо:

5 класста – 10-15 үгэ;

Словарна диктант сэгнэхэдээ, иимэ сэгнэлтэ табиha:

«5» сэгнэлтэ алдуугүй диктантын түлөө;

«4» сэгнэлтэ 2-3 алдуутай диктантын түлөө;

«3» сэгнэлтэ 4-5 алдуутай диктантын түлөө;

«2» сэгнэлтэ 6-haa дээшэ алдуутай диктантын түлөө.

Бүхы дээрээ бэшэгэй дүримөөр, сэглэлтын тэмдэгээр ороһон дүрим 5 –дахи класста эдээнһээ олон бэшэ байха:

Класс	Тоо	
	Бэшэгэй дүрим	Сэглэлтын тэмдэг
5	5-7	2-3

Найруулга (изложени) сэгнэлгэ

Найруулга бэшүүлхэ текст хургалгын, болбосоролой, хүмүүжүүлгын зорилго хангаһан, удхынгаа ба үгэ хэлэнһингээ талаар хурагшадай бэшэжэ шадахаар байха ёһотой.

5-дахи класста найруулга бэшүүлхэдээ, багашаг рассказ гү, али уран зохёол сооһоо богонихон зураглал үгэдэг. Найруулгын текстын удха ойлгосотой бэшэгдэһэн, авторай тайлбарилгатай, зохёолой геройн ханал бодол, тэрэнэй сэдхэл элээр харуулагдаһан байха ёһотой.

5-дахи классудта бэшүүлхэ текст адирхуу байхадаа болохо. Мүн багахан характеристикэ, дэлгэрэнгыгээр зураглаһан уран зохёолой хэһэг үгэхэдэ болохо. Хэһэг гол түлэб юрэ хөөрэһэн байха зэргэтэй.

Найруулга бэшэхэ тектын хэмжээ:

5 класста – 90-100 үгэ;

Шалгалтын найруулгын текст багша хоёр дахин эли тодоор, яаралгүйгөөр уншаха ёһотой.

Мүнөө үедэ шабинарай бэе махабад бэхижүүлхэ, элүүр энхые сахиха тухай асуудал гол асуудал болоод байна. Тиимэһээ энэ хуралсалай программаар үзэгдэхэ материал үхибүүдэй ухаан бодол болон наһандань таарамжатайгаар зохёогдонхой.

Энэ тайлбари бэшэг соо үгтэһэн дурадхалнуудта багша творческо хандажа, хурагшадайнгаа наһа, бэлэдхэл, мэдэсэ, шадабари хараадаа ябан ажаллаха. Сээжэлдэхэ зохёолнууд класс бүхэндэ багшын үзэмжөөр үгтэхэ гэжэ хараалагдана.

Буряд хэлэнэй, тэрэниие шэнжэлдэг эрдэм ухаанай хүгжэлтые хараадаа абан, Россин эрдэм хуралсалай түсэбые (учебный план) баримталан, мүнөө үедэ хэрэглэгдэдэг программын үндэһөөр «Буряд хэлэнэй» стандартта тааруулан, программа зохёогдобо. Буряд хэлэ үзэлгэдэ 6 класста эрдэм хуралсалай түсэбөөр неделидэ 2 час үгтэнэ. 2017-2018 хуралсалай жэлдэ бүхыдээ 70 час болохо.

Тус программа 1 жэлдэ зохёогдоо. Багша программын «Каледарна – тематическа түсэблэлгэ» хубилгаха эрхэтэй.

Календарна – тематическа түсэблэлгэ (5 класс)

Нара, үдэр		Раздел	Хэшээлэй темэ	Часууд	Түсэблэгдэһэн үрэ дүнгүүд			Элдэб практическа даабаринууд	Гэрэй даабари
түсэб	факт				Үхибүүнэй өөрын хугжэлтын дүнгүүд	Метапредметнэ үрэ дүнгүүд	Буряад хэлээр шадабари, мэдэсэ		
		Хэлэн тухай тобшо ойлгосо	Хэлэн тухай тобшо ойлгосо	1	Өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ	гуримшуулаад ябаха шадабари: Өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ зорилгыень табиha Оршон тойрониe шудалха шадабари: өөрынгөө ханаа бодол аман хэлэлгээр, харуулха; Харилсаха шадабари: өөрынгөө ханал бодол, ханамжа хэлэжэ, баталжа шадаха.	Литературна ба диалектнэ үгэнүүдые илгаруулха; хэлэлгэдээ хэрэглэжэ шадаха Хэлэн гэжэ юун бэ? Хэлэн тухай юрэнхы ойлгосо үгэхэ. Буряад литературна хэлэн, нютаг хэлэнүүд.	Номоор ажал: элдэб упражненинүүдые дүүргэлгэ; карточкаар ажал	Сочинени «Минии зунай амаралта»
		Абяан ба үзэгүүд	Абяан ба үзэгүүд тухай	1	Түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй байха	гуримшуулаад ябаха шадабари: Багшатаяа сугтаа хуралсалай проблемнэ асуудал .яаж шиидхэхэ тухайгаа түсэб табиha Познавательна: анализ, синтез хэхэ Коммуникативна: Хэлэхэ, харилсаха	Түргэн, удаан аялгануудтай, зөөлэн хашалгануудтай, йотированна ба дифтонгтой үгэ зүбөөр хэлэжэ ба бэшэжэ шадаха. Абяан ба үзэгүүдые илгаруулха Абяан ба үзэгүүд	Абяан ба үзэгүүд Тест. хурагшадай мэдэсые шалгалта.	Упр. 2 стр. 7

			Тоогой, тэмдэгэй нэрэнүүд	1	Түрэл хэлээ шуудалха эрмэлзэлтэй байха	шуулаад ябаха шадабари: Өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ зорилгыень табиха Оршон тойрониешуудалха шадабари: өөрынгөө ханаа бодол аман хэлэлгээр, харуулха; Харилсаха шадабари: өөрынгөө ханал бодол, ханамжа хэлэжэ, баталжа шадаха.	Тоогой, тэмдэгэй, түлөөнэй нэрэнүүд гэхэн хэлэлгын хубинууд тухай ойлгосо дабтаха.	Тест. Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, индивидуальна ажал.	Упр. 31 стр. 19
			Шалгалтын ажал.	1	Өөрынгөө хэхэн ажал сэгнэжэ шадаха	Регулятивна: Хараханаа найруулан хэлэжэ, бэшэжэ үгэжэ, удхыень тааруулан харуулжа шадаха. Познавательна: анализ, синтез хэхэ Коммуникативна: ханахан бодолоо аман ба бэшэмэл хэлэлгэ дээрэ хэрэглэхэ	Мэдэсэ: үзэхэнөө хэрэглэхэ Шадабари: Алдуугүйгөөр, орфографическа ба пунктуационно нормонуудые баримталан, сэбэрээр, наринаар бэшэжэ хураха.	Жэлэй эхинэй шалгалтын диктант;	упр. 29 стр. 19
			Хэлэлгын абяанууд тухай	1	Өөрынгөө хэхэн ажал сэгнэжэ шадаха	Регулятивна: Ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо. Познавательна: шалтагаан хойшолон хоерой хоорондох холбоо харуулха ,	Мэдэсэ: Хэлэлгын абяанууд тухай Шадабари: Хэлэлгын абяанууд шүүлбэри.	Хэлэлгын абяанууд тухай Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал,	Упр. 41 стр. 27

						тодоруулан зохеон тогтоохо, бодомжолхо. Коммуникативна: өөрынгөө ханамжа хэлэжэ баталжа шадаха.	Хэлэлгын абяанууд гэжэ юуб? З: Буряад хэлэнэй абяануудай илгарал. Хэлэлгын органууд тухай ойлгосо.	инд. ажал.	
			Үзэгүүд. Ехэ үзэгүүд.	1	Түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй байха	гуримшуулаад ябаха шадабари: Өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ зорилгыень табиха Оршон тойроние шудалха шадабари: өөрынгөө ханаа бодол аман хэлэлгээр, харуулха; Харилсаха шадабари: өөрынгөө ханал бодол, ханамжа хэлэжэ, баталжа шадаха.	Мэдэсэ: Үзэгүүд тухай ойлгосо Шадабари: Ехэ үзэгүүд гэжэ юуб? З:Ехэ үзэгүүд. Тухайта, юрын нэрэнүүд тухай ойлгосо	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, индивидуальна ажал.	Упр. 44 стр. 31
			Аялганууд тухай ойлгосо	1	Уншаха, харилсаха дуратай байха	Регулятивна: Өөрынгөөхэжэ байхан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсүүлхэ, тиин өөрынгөө ажаябуулга шагнаха,	Мэдэсэ : Фонетикэ, орфоэпи, графика тухай мэдэхэ. Бэшэгэй дүрим баримталжа, алдуугүйгөөр бэшэжэ шадаха. Шадабари:	Фонетикэ тухай ойлгосо Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, инд. ажал.	Упр. 48 стр. 33

					сэгнэхэ, зүб болгохо Фонетическэ шүүлбэри хэжэ шадаха. Познавательна: Үгөөр хэлэгдэһэн схемэ болгохо.	Орфографическа словарь хэрэглэхэ шадбаритай болохо. Фонетикэ гэжэ юуб?		
		Аялгануудай илгаа тухай ойлгосо	1		Регулятивна: Өөрынгөөхэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсүүлхэ, тиин өөрынгөө ажаябуулга шагнаха, сэгнэхэ, зүб болгохо Фонетическэ шүүлбэри хэжэ шадаха. Познавательна: Үгөөр хэлэгдэһэн схемэ болгохо.	Фонетикэ тухай ойлгосо. Аялгануудай илгаа, хэлэнэй урдуурхи, дундуурхи, хойнохи аялганууд. Аялгануудые зүб бэшэлгэ	Шалгалтын асуудалнуудта харюу. Сахим номоор даабаринуудые хэхэ	Упр.51 стр. 35
		Аялгануудай тааралдал тухай .	1	Өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха	гуримшуулаад ябаха шадбаритай (регулятивные УУД): шээлдээ юу хэхээ байһанаа хойно хойноһоонь тоолохо. н тойрониие шудалха шадбаритай: - багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн	Аялгануудай тааралдал гэжэ юуб? Аялганай тааралдал тухай ойлгосо.	Сэхэ хэлэлгэ тухай ойлгосо. Үзэһэн темээрээ шалгалта, элдэб даабаринууд.	Упр.52 стр. 35

					<p>гаргаха; - үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ болгохо. Харилсаха шадабари: - өөрынгөө ханаа бодол аман хэлэлгээр харуулха; - хажуудахи хүнүүдээ шагнаха.</p>			
		Аялгануудай хубарил тухай	1	<p>Хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно.</p>	<p>гуримшуулаад ябах шадабари: хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ; и тойрониие шудалха шадабари: - багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргаха; Харилсаха шадабари: : - өөрынгөө ханаа бодол аман хэлэлгээр, тиихэдэ багахан текст зохёожо, бэшэгэй хэлэлгээр харуулха;</p>	<p>Аялгануудай хубарил тухай ойлгосо. Аялганай хубарил тухай</p>	<p>Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд. Тестовэ даабаринуудые дүүргэхэ.</p>	Упр.56 стр. 36
		Шалгалтын ажал		<p>Өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха</p>	<p>гуримшуулаад ябах шадабари: шээлдээ юу хэһэнэ хойно хойноһоонь тоолохо; хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ;</p>	<p>Зүбөөр бэшэхэ шадабаритай болохо.</p>	<p>Үгэ диктант. Тестовэ даабаринуудые дүүргэхэ.</p>	упр. 60 стр. 38 Мэдүүлэл зохоохо

					н тойрониие шудалха шадабари: - номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо); -текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; Харилсаха шадабари: - хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо;				
			Аялгануудай нугарал	1	Хүнэй аман ба бэшэгэй хэлэлгын онсо өөрэ байһые ойлгоно.	Регулятивна: Ажаябуулга шагнаха,сэгнэхэ Познавательна: Ондо ондоо текст дээрэ хүдэлхэ Коммуникативна: Һанамжа хэлэхэ	Мэдэсэ:Аялгануудай нугарал тухай Шадабари:дүрим хэрэглэхэ Аялгануудай нугарал гэжэ юуб? З.:Аялгануудай нугарал тухай ойлгосо	Аялгануудай нугарал тухай Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, инд. ажал.	упр. 61 стр. 38
			Аялгануудые зүб бэшэлгэ (ээ-эй.Уй, Үй-ы)	1	Түрэл хэлэээ шудалха эрмэлзэлтэй байха	Регулятивна : Һуралсалай зорилго табижа һураха Познавательна: шалтагаан хойшолон хоерой хоорондохи холбоо харуулха Коммуникативна: асуудалнуудые табиха.	Мэдэсэ: Аялганууд тухай З:Аялгануудые зүб бэшэлгэ. Аялгануудые яажа зүбөөр бэшүүлхэб? З:Ээ-эй, уй-үй-ы, э-и илгажа бэшэхэ дүримүүд тухай	Аялгануудые зүб бэшэлгэ. Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, инд. ажал.	Упр.65 стр. 39

			Хонгёо ба бүдэхи хашалганууд	1	Дэмжэһэнээ түрэл хэлэн дээрээ харуулха	Регулятивна : Багшатайгаа хамта хуралсалай проблемэ табиха Познавательна: текстнүүд сооһоо мэдээсэл олохо Коммуникативна: хэрэгтэй сагта монолог ба диалог хэрэглэжэ шадаха	Мэдэсэ: Хонгёо ба бүдэхи хашалган Шадабари Хэлэлгэдээ хэрэглэхэ Хашалганууд тухай З: Хашалгануудые мэдэхэ, илгаруулха.	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, инд. ажал.	
			Хатуу ба зөөлэн хашалганууд	1	Уншаха, харилс аха дуратай байдаг	Регулятивна: Хуралсалай зорилго табиха Познават. Текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнуудэй янза олохо Коммуникативна Асуудал табиха ,нэгэ һанал бодолдо ерэхэ	Мэдэсэ: Хонгёо ба бүдэхи хашалган гэжэ юун бэ? З:Хонгёо ба бүдэхи хашалганууд тухай ойлгосо. Хонгёо ба бүдэхи хашалгануудые зүб бэшэлгэ, зүб үгүүлэл, тэдэнэй илгарал. Хатуу ба зөөлэн хашалганууд тухай. Хашалганай зөөлэниие тэмдэглэлгэ	Хонгёо ба бүдэхи хашалган тухай Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, инд. ажал.	Упр. 101 стр. 53
			Илгәһан Ъ, Ь тэмдэгүүд	1	Буулгажа бэшэхэ,	Регулятивна: Тухай түсэб табиха	Мэдэсэ: хурагшадай дадал	Диктант хурагшадай дадал	упр. 106 стр. 57

					шагнажа абаад бэшэхэ	Познавательна: шалтагаан хойшолон хоерой хоорондохи холбоо харуулха Коммуникативна Хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэхэлэн	шадабари шалгаха, сэгнэхэ. Шадабари: Илгahan тэмдэгүүд гэжэ юуб? З: Илгahan ь,ь тэмдэгүүдые зүб үгүүлэл, зүб бэшэлгэ.	шадабари шалгаха, сэгнэхэ. Диктант бэшэжэ, хурагшадай дадал шадабари шалгаха, сэгнэхэ.	
		Үгын үе тухай ойлгосо	1	Өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ	Регулятивна: Хэшээлэй темэ, зорилго табиha. Познавательна Хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ модель болгохо. Коммуникативна: хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо.	Мэдэсэ: Үгын үе. Угэ таһалжа бэшэлгэ. Шадабари: Үгын фонетическэ шүүлбэри хэхэ дүрим. Үгын үе гэжэ юуб? Үгын үе. Угэ таһалжа бэшэлгэ. Үгын фонетическэ шүүлбэри хэхэ дүрим.	Үгын үе тухай Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, инд. ажал.	Упр. 116 стр. 61	
		Үгэ таһалжа бэшэлгэ	1	Түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй байха	Регулятивна: багшатайгаа сугтаа проблемнэ асуудал шийдхэхэ. Познавательна: текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза ойлгохо, юун тухай	Мэдэсэ: Үгэ таһалжа бэшэлгэ Шадабари: үгэ зүбөөр бэшэжэ таһалжа бэшэхэ Үгэ яажа таһалжа бэшэхэб.	Фонетическэ шүүлбэри хэхэ, элдэб даабаринуудые дүүргэхэ.	Упр. 115 стр. 61	

					хэлэгдэнэб, удхань ямар бэ? Коммуникативна: өөрынгөө ханамжа бодомжолго бэшэлгэ				
			Абтаһан үгэнүүдые зүб бэшэлгэ	1	Тоонтодоо түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха.	Регулятивна: Һурагша хэшээлэйнгээ темэ,з орилго табиha. Познавательна: анализ, синтез хэхэ Коммуникативна Хүнүүдэй хэлэхые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө ханал бодол хубилгахаяа бэлэн байха	Мэдэсэ: Абтаһан үгэ мэдэхэ тухай ойлгосо Шадабари: Абтаһан үгэ зүбөөр бэшэжэ һураха. Абтаһан үгэ зүб бэшэхэ тухай ойлгосо.	Номоор ажал: элдэб упражненинүүдые дүүргэлгэ; карточкаар ажал	Упр. 129 стр. 70
			Буряадаар бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүд.	1	Өөрынгөө хэхэн ажал сэгнэжэ шадаха	Регулятивна: ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо Познавательна: олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ Коммуникативна: хэлэхэ, харилсаха, хэрэгтэй сагтаа монолог, диалог хэрэглэхэ	Мэдэсэ: Абтаһан үгэнүүд тухай Шадабари: Абтаһан үгэнүүдые зүбөөр буряадшалжа бэшэхэ г.м. Буряадаар бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүд.	зурагаар ажал, даабаринууд.	упр. 137 стр. 73
			Шалгалтын ажал	1	Бэшэхэ шадабаритай байха	гуримшуулаад ябаха шадабари: хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ; н тойрониие шудалха шадабари:	Мэдэсэ: Абтаһан үгэнүүд тухай Шадабари: Абтаһан үгэнүүдые зүбөөр	Тест- һурагшадай дадал шадабари шалгалта.	Упр 149 стр. 81

						-текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; Харилсаха шадабари: - хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо	бурядшалжа бэшэхэ г.м. Буряадаар бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүд.		
			Ородоор бэшэгдэһэн абтаһан үгэнүүд.	1	Хэлээ баян, тодо сэбэр болгохо	Регулятивна: Ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо Познавательна: Олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ. Коммуникативна: Асуудал табиха, һанамжаяа хэлэхэ	Мэдэсэ: Ородоор бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүд. Шадабари: Дүрим баримталжа бэшэхэ. Ородоор бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүд тухай	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал.	Упр.150 стр. 81
			Шалгалтын ажал	1	Бэшэхэ шадабаритай байха	Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари: Ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо н тойрониие шудалха шадабари: -текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; Харилсаха шадабари: - хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо	Мэдэсэ: Абтаһан үгэнүүд тухай Шадабари: Абтаһан үгэнүүдые зүбөөр бурядшалжа бэшэхэ г.м. Буряадаар бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүд. һурагшадай дадал шадабари шалгалта	Тест- һурагшадай дадал шадабари шалгалта.	упр. 153 стр. 81
			Абтаһан		Багшатайгаа	Регулятивна:	Мэдэсэ:	Үгэ диктант	Упр. 155 стр.

			үгэнүүдэй хүүлэй аялгание буриадшалан бэшэлгэ.		түсэб, зорилго табиха	Хараһанаа зүбөөр бэшэжэ шадаха. Познавательна: Словарна баялиг баяжуулха.	Абтаһан үгэнүүдые буриадшалха Шадабари: Алдуугүйгөөр хөөрэжэшье, бэшэжэшье шадаха ёһотой.	бэшэхэ. Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд, даабаринууд.	82
			Шалгалтын ажал	1	Хүнэй ябадалда болоһон ямар нэгэн ушарал тухай бодомжолго	гуримшуулаад ябаха шадабари: хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ; рынгөө, нүхэдэйнгөө, классайнгаа ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон критеринүүдээр шалгаха; н тойрониё шудалха шадабари: буриад арадай наадануудые ойлгожо абаха.	Абтаһан үгэнүүдые буриадшалжа бэшэхэ тухай ойлгосо Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ.	Изложени түсэбэй ёһоор бэшэжэ шадаха. Юрын конструкитай мэдүүлэлнүүдһээ бүридэһэн багахан изложени. Н. 94. Таблица зурахха	упр. 159 стр. 84
			Лексикэ тухай ойлгосо.	1	Тоонтодоо түрэл хэлэндээ дуратай байһанаа, өөрын гөө хандаса харуулха	Регулятивна: Багшатаяа хамта хуралсалай түсэб табилга Познавательна: схемэ таблица модель болгохо. словарьнуудые	Мэдэсэ: Үгэнүүдые зүб зүбөөр хэрэглэхэ шадабаритай болгохо. Шадабари: Буриад-ород, ород-буриад хэрэглэхэ	Лексикэ тухай ойлгосо. Номоор элдэб практическа даабаринуудые сээжээр дүүргэхэ.	Кроссворд тааха

			Шалгалтын ажал	1	Бэшэмэл текстын үзэнэб гэжэ ойлгоно.	шуулаад ябаха шадабари: ын үгээн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойрониие шудалха шадабари: - багшатая болон нүхэдтээ хамта дүн гаргаха; Харилсаха шадабари: -классайнгаа үхибүүдтэй, багшатая яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ.	хурагшатай мэдэсэ, дадал, шадабари шалгалта	Шалгалтын асуудалнуудта харюу. Сахим номоор даабаринуудые хэхэ.	
			Олон удхата үгэнүүд.	1	Дэмжээнээ, туһалһанаа харуулалга	Регулятивна: Ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо. Познавательна: ондоо түхэлтэй текст сооһоо схемэ, таблица, зураг сооһоо мэдээсэл олохо. Коммуникативна: өөрынгөө һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха.	Мэдэсэ: Олон удхата үгэнүүд тухай Шадабари: Олон удхата үгэ хэрэглэхэ. Нэгэ болон ба олон удхатай үгэнүүд тухай ойлгосо	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал.	Упр.170 стр. 87
			Үгын сэхэ удха.	1	Уншаха, харилсаха дуратай байха	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень	Мэдэсэ: Үгын сэхэ ба шэлжээн удха.	Үгэ диктант. Номоор элдэб практическа	Упр.167 стр. 86

						табиха. Познавательна: Олон ондоо уншалга хэрэглэхэ Коммуникативна: сээжээр харилсаха хэрэгтэй сагта монолог зохоохо.	Шадабари: Үгын сэхэ ба шэлжэһэн удха тухай.	хүдэлмэринүүд.	
			Үгын шэлжэһэн удха.	1	Уншаха, харилсаха дуратай байха	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень табиха. Познавательна: Олон ондоо уншалга хэрэглэхэ Коммуникативна: сээжээр харилсаха хэрэгтэй сагта монолог зохоохо.	Мэдэсэ: Үгын сэхэ ба шэлжэһэн удха. Шадабари: Үгын сэхэ ба шэлжэһэн удха тухай.	Үгэ диктант. Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд. Тестовэ даабаринуудые дүүргэхэ.	Холбуулалнууд аар мэдуулэл зохоохо
			Шалгалтын ажал	1	Тоонтодоо түрэл орондоо дуратай байһанаа харуулалга	Регулятивна Өөрынгөө хэжэ байһан юумэ түсэблэхэ Познавательна: Зурагаар шэнжэлжэ бэшэхэ	Зурагаар найруулга бэшэлгэ, алдуугүйгөөр хөөрэжэшье, бэшэшье шадаха еһотой	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ, зурагаар найруулга бэшэхэ.	упр. 174 стр. 89
			Омонимууд тухай ойлгосо	1	Уншаха харилсаха дуратай байха	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ зорилго табиха Познавательна: Анализ синтез хэхэ Коммуникативна : Ойлгоһон юумэеэ	Мэдэсэ: Омонимууд тухай , Синонимууд тухай Шадабари: Омонимууд тухай Синонимууд	Омонимууд тухай ойлгосо Омонимууд тухай ойлгосо.	Упр.179 стр. 90

					сээжээ хэрэглэхэ	тухай ойлгосо Антонимууд тухай ойлгосо		
		Синонимууд тухай ойлгосо	1	Өөрынгөө хэлэ баян, уран болгохоео оролдохо	н тойроние шудалха шадабари: -текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; - багшатаяа болон нүхэдтгээ хамта дүн гаргаха; - текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэнэниие ойлгохо; - уран гоёор уншаха, хөөрэхэ; - классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ	Синонимууд тухай ойлгосо.	Үгэ диктант. Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд.	Упр.182 стр. 92
		Антонимууд тухай ойлгосо	1	Бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно.	гуримшуулаад ябаха шадабари: ын үгэнэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойроние шудалха шадабари:	һурагшатай мэдэсэ, дадал, шадабари шалгалта. Антонимууд тухай ойлгосо	Шалгалтын асуудалнуудта харюу. Номоор элдэб практическа даабаринуудые дүүргэхэ. Тестовэ даабаринуудые	Упр.172 стр. 88

						- багшатая болон нүхэдтгээ хамта дүн гаргах; Харилсаха шадабари: -классайнгаа үхибүүдтэй, багшатая яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ.		дүүргэхэ.	
			Хэшээл- мурысөөн	1	Өөрынгөө хэүн ажал сэгнэжэ шадаха	Регулятивна: Багшатая хамта хуралсалай түсэб табилга Познавательна Юумэ шэнжэлхэ Коммуникативна: хэлэхэ монолог ба диалог зохоохо	Мэдэсэ: Буряад хэлэнэй үгын баялиг. Шадабари: Лексикэ зүбөөр хэрэглэлгэ	Буряад хэлэнэй лексикэ тухай сэдэб дабтан, наадан үнгэргэхэ.	Кроссворд тааха
			Үндэһэн буряад ба абтаһан үгэнүүд	1		Регулятивна: Өөрынгөө хэжэ байһан юумэ үйлэнүүдые түсэбэй хүсөөр , алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсүүлхэ. Познавательна: Анализ синтез хэхэ. Коммуникативна: хүнэй хэлэхые шагнаха.	Мэдэсэ: Үндэһэн буряад ба абтаһан үгэнүүд Шадабари: Үндэһэн буряад үгэ хэрэглэлгэ. Үндэһэн буряад ба абтаһан үгэнүүд тухай ойлгосо.	Номоор ажал: элдэб упражненинүүдые дүүргэлгэ; карточкаар ажал.	Упр.179.стр. 91

			Мэргэжэлтэдэй үгэнүүд	1	Өөрынгөө сэдхэлэй байдал харуулха	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ шэлэхэ Познавательна: Анализ синтез хэхэ Коммуникативна: Хэлэһэн зорилгөөо аман бэшэгэй хэлэн дээрэ хэлэхэ	Мэдэсэ: Мэргэжэлтэдэй үгэнүүд тухай ойлгосо Шадабари: Хэлэлгэдээ хэрэглэхэ Мэргэжэлтэдэй үгэнүүд тухай ойлгосо	Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд. Тестовэ даабаринуудые дүүргэхэ.	Найруулга Минии ерээдүйн мэргэжэл
			Нютаг үгэнүүд	1	Түрэл диалектнэ хэлээ шудалха	Регулятивна: Нуралсалай түсэб табиха Познавательна:Олон ондоо уншалга хэрэглэхэ Коммуникативна:мон олог диалог зохоохо	Мэдэсэ: Нютаг үгэнүүд тухай Шадабари : Тэрэнээ хэрэглэжэ шадаха	Үгэ диктант. Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд. Тестовэ даабаринуудые дүүргэхэ.	10 диалектнэ үгэ бэшэхэ
			Хуушархан үгэнүүд тухай ойлгосо.	1	Бур.лит. жэшээнүүдые бэшэхэ	Регулятивна: Өөрынгөө хэжэ байһан юумэ түсэбэй ёһоор хэрэглэхэ Познавательна:анализ хэхэ Коммуникативна: Хүнүүдэй хэлэхые шагнаха.ойлгохо,тиин өөрынгөө һанал хубилгахаяа бэлэн байха	Мэдэсэ: Хуушархан үгэнүүд тухай ойлгосо. Шадабари: зүбөөр хэрэглэлгэ	Шалгалтын асуудалнуудта харюу. Номоор элдэб практическа даабаринуудые дүүргэхэ.	упр. 188 стр. 95
			Уласхоорондын үгэнүүд	1	Түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй	Регулятивна : Багша нурагшатаяа түсэб табина	Мэдэсэ: Уласхоорондын үгэнүүд тухай	Уласхоорондын үгэнүүд тухай Изложениин тест 3	Упр.193, 194 стр. 97

					байха	Познавательна: Мэдээсэлнүүдэй янза ойлгохо. Коммуникативна: өөрынгөө Һанал бодол хэрэглэхэ	Шадабари: Үгэнүүдые хэрэглэхэ шадабаритай болохо	дахин уншаад, текстэ дүтэрхыгөөр бэшэжэ һургаха.	
		Буряад хэлэнэй толинууд	1	Бэшэхэ шадабаритай байха,буулгажа бэшэхэ.	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ зорилго табиha. Познавательна:Олон ондоо уншалга хэрэглэхэ Коммуникативна:хүнү үдэй хэлэхые шагнаha,ойлгохо.	Мэдэсэ: Буряад хэлэнэй толинууд Шадабари: толи хэрэглэхэ. Буряад хэлэнэй толи тухай ойлгосо	Словарна баялиг баяжуулха. Номоор элдэб практическа даабаринуудые дүүргэхэ.	Упр.197. стр. 99	
		Үгын бүридэл ба үгын бии бололго.	1	Түрэл хэлэндээ дуратай байха	Регулятивна: ажаябуулга шагнаha. Познавательна: зүб бэшэжэ шадаha. Коммуникативна: Өөрынгөө һанамжа бодол хэлэхэ.	Мэдэсэ: Үгын бүридэл тухай Шадабари:Үгэнүү дые бүридэлөөрнь илгаha шадабаритай болохо.	Үгын бүридэл ба үгын бии бололго тухай ойлгосо.	Таблица зураha	
		Үндэһэн ба һуури	1	Өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно.	Регулятивна : Өөрөө хэшээлэй темэ шэлэхэ, зорилгыень табиha Познавательна: Шалтагаан хойшолоон хоерой хоорондохи холбоо харуулха	Сложно үгэнүүдые зүбөөр бэшцэхэ.	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал.	Упр.208 стр. 105	

						Коммуникативна: Өөрынгөө ханамжа хэлэхэ			
			Үгын залгабари ба залгалта	1	Хомхой хобдог зан абари гээшэ нүгэл гэжэ ойлгуулха. Эхэ эсэгийн уялга тухай бодомжолхо.	гуримшуулаад ябах шадабари: шээлдээ юу хэһэнэ хойно хойноһоонь тоолохо; хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ; рынгөө, нүхэдэйнгөө, классайнгаа ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон критеринүүдээр шалгахэ;	Шадабари: Анхан һуурийн дунда- хи тодо бэшэ Мэдэсэ: Сложно үгэнүүдые зүб бэшэлгэ Шадабари : Үгын бүридэллоор шүүлбэри	Үгын бүридэлөөр шүүлбэри. Сахим номоор даабаринуудые хэхэ.	Зурагаар ажал
			Залгалтанууд	1	Текстын удха дээрэ буянтай, нүгэлтэй хэрэгүүд тухай бодомжолхо.	гуримшуулаад ябах шадабари: шээлдээ юу хэһэнэ хойно хойноһоонь тоолохо; ын үгэһэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойроние шудалха шадабари: - текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо; -уран гоёор уншаха, хөөрэхэ.	Мэдэсэ: Залгалтануудые зүбөөр бэшэхэ Үгын бүридэллоор шүүлбэри	Сахим номоор даабаринуудые хэхэ.	Таблица зураха, дүрим сээжэлдэхэ стр. 107

			Орѳо ба хуряамжалһа н үгэнүүд	1	Хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно.	гуримшуулаад ябаха шадабари: ын үгэһэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха.	Мэдэсэ: Сложно үгэнүүдые зүб бэшэлгэ Шадабари: Үгын бүридэлөөр шүүлбэри	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, тестэвэ даабаринуудые дүүргэхэ.	Упр.224 стр. 112
			Үгэтэй суг бэшэгдэдэг зүйр үгэнүүд	1	Өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха	н үгэһэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойрониие шудалха шадабари: -текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; - багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргаха; - текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо; - уран гоёор уншаха, хөөрэхэ.	Үгэтэй суг бэшэгдэдэг зүйр үгэнүүд тухай ойлгосо	Сложно үгэнүүд тухай ойлгосо Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал.	Упр. 226 стр. 113
			Анхан һууриин дундахи тодо бэшэ аялганууд	1	Түрэл хэлэндээ дуратай байха	Регулятивна: Багшатайгаа хамта түсэб табилга Познавательна:анализ ,синтез хэхэ. Коммуникативна:	Мэдэсэ: Анхан һууриин дундахи тодо бэшэ аялгануудые зүб бэшэлгэ Шадабари: Дүрим	Анхан һууриин дундахи тодо аялгануудые зүб бэшэлгэ тухай. Номоор ажал: элдэб	Упр. 234 стр. 117

					ажаябуулга эмхидхэхэ, хөөрэлдэхэ, хоорондоо хэлсэхэ	зүбөөр баримталха	упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, индивиджуальная ажал.		
			Үгын бүридэлөөр шүүлбэри	1	Түрэл дуратайгаар хэлэндээ байха	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ зорилго табиха. Познавательна: анализ синтез хэхэ. Коммуникативна: хэлэхэ .диалог монолог хэрэглэжэ шадаха.	Үгын бүридэлөөр шүүлбэри хэжэ хураха.	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал, тестэвэ даабаринуудые дүүргэхэ.	Упр. 238 стр. 120
			Холбуулал тухай ойлгосо	1	Багшатаяа хамта хуралсала зорилго табиха	Регулятивна: багшатаяа хэшээлэй темэ, зорилго шэлэхэ. Познавательна: Олон янзын уншалга хэхэ. Коммуникативна: Өөрынгөө ханал бодол хэрэглэхэ.	Мэдэсэ: Холбуулал тухай ойлгосо. Шадабари: Холбуулал ба мэдүүлэл хоёрые илгаруулжа шадаха.	Холбуулал тухай ойлгосо.	Упр. 242 стр. 125
			Мэдүүлэл. Удхын сохилто		Уншаха, харилсаха дуратай байха	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ зорилгыень табиха. Познавательна: ондоо текстнүүд сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо. Коммуникативна: Өөрынгөө ханал бодол ханамжа хэлэжэ,	Мэдэсэ: Мэдүүлэл тухай ойлгосо. Шадабари: Элдэб мэдүүлэлнүүдые зүб хэрэглэхэ шадабаритай болгохо.	Номоор элдэб практическа даабаринуудые дүүргэхэ.	Зурагаар упр. 241 стр. 124

					баталжа шадаха.				
			Мэдүүлэлнүү дэй илгаа	1	Бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохеон бэшэхэ.	Регулятивна: Багшатайгаа хамта түсэб табилга Познавательна: анализ ,синтез хэхэ. Коммуникативна: ажаябуулга эмхидхэхэ, хөөрэлдэхэ, хоорондоо хэлсэхэ	Мэдүүлэлнүүдэй илгаа тухай ойлгосо. Хөөрэхэн , асууһан, идхаһан мэдүүлэлнүүдэй илгаа Шадабари: Хөөрэхэн, асууһан, идхаһан мэдүүлэлнүүдые илгаруулжа хургаха, хоторхойгоор уншажа хургаха.	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал.	Упр.256 стр. 131
			Шангадхаһан мэдүүлэлнүүд	1	Уншаха, харилсаха дуратай байха	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ зорилго табиha Познавательна: шалтагаан хойшолон хоерой хоорондохолбоо харуулха. Коммуникативна: Өөрынгөө һанал бодол,һанамжа хэлэхэ	Мэдэсэ: Шангадхаһан мэдүүлэл тухай ойлгосо Шадабари: Мэдүүлэлнүүдые зүбөөр интонацитайгаар уншалга	Номоор ажал: элдэб упражненинуудые дүүргэлгэ; карточкаар ажал.	Упр. 258 стр. 132
			Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд.	1	Хэлээ уран ,баян,тодо болгохо.	Регулятивна: Өөрөө хэшээлэй темэ, зорилго табиha. Познавательна: олон ондоо уншалга хэрэглэхэ	Мэдэсэ: Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд тухай ойлгосо Шадабари: Мэдүүлэлэй	Үгын синтаксическа шүүлбэри. Мэдүүлэй гэшүүдээр шүүлбэри. Сахим	Упр.265 стр. 135

					Коммуникативна: өөрынгөө ханал бодол, хэлэжэ, шадаха. ханамжа баталжа шадаха.	гэшүүдээр шүүлбэри хэжэ шадаха.	номоор даабаринуудые хэхэ.	
		Хуряангы мэдүүлэлнүүд	1	Хүнэй аман ба бэшэгэй хэлэлгын онсо өөрэ байһые ойлгоно (аянга, хэлэлгын темп, үгэнүүдэй болон сэглэлтын тэмдэгүүдэй үүргэ).	гуримшуулаад ябахашадабари: нгөө, нүхэдэйнгөө, классайнгаа ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдохон критеринүүдээр шалгах; ын үгэһэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойрониие шудалхашадабари: г хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; - текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -уран гоёор уншаха, хөөрэхэ.	Мэдэсэ: Хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэл зохоохо Шадабари: Юрэ хөөрэхэн, асууһан ба идхалан мэдүүлэлнүүдые илгаруулжа һураха. Хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэл тухай ойлгосо	Сахим номоор даабаринуудые хэхэ.	Упр.267 стр. 135
		Дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд	1	Хүнэй аман ба бэшэгэй хэлэлгын онсо өөрэ байһые ойлгоно.	гуримшуулаад ябахашадабари: нгөө, нүхэдэйнгөө, классайнгаа ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдохон	Дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд тухай ойлгосо. Хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэл тухай	Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд, Тестовэ даабаринуудые, упражненинүүдые	упр. 272 стр. 138

					<p>критеринүүдээр шалгах;</p> <p>н тойрониё шудалха шадабари:</p> <ul style="list-style-type: none"> - номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо); - зураг хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; - багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргах; - үгөөр хэлэгдэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо. Тиин һөөргэнъ модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ; - текстын удха дамжуулха. <p>Харилсаха шадабари:</p> <ul style="list-style-type: none"> - хажуудахи хүнүүдэй шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниё ойлгохо; - уран гоёор уншаха, хөөрэхэ. 	<p>ойлгосо.</p> <p>Шадабари:</p> <p>Юрэ хөөрэн, асууһан ба идхэһан мэдүүлэлнүүдые илгаруулжа һураха.</p> <p>Грамматическа һуури оложо һураха.</p>	<p>дүүргэхэ упражненинүүд, даабаринууд.</p>	
		Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд: нэмэлтэ	1	Өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда	гуримшуулаад ябахашадабари: хамта	Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд тухай ойлгосо.	Мэдүүлэлэй юрын гэшүүдээр даабаринууд.	Упр.269 стр. 137

					<p>түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно.</p> <p>хэшээлэйнгээ зорилго табиha; элдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо; хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ; н тойроние шудалха шадабари: - номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо); - зураг хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; Харилсаха шадабари: - өөрынгөө һанаа бодол аман хэлэлгээр, тийхэдэ багахан текст зохёожо, бэшэгэй хэлэлгээр харуулха;</p>	<p>Шадабари: Юрэ хөөрэхэн, асууһан ба идхahan мэдүүлэлнүүдые илгаруулжа һураха. Грамматическа һуури оложо һураха. Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд: нэмэлтэ тухай ойлгосо. Падежэй асуудалнуудые дабтаха.</p>		
		Элирхэйлэгш э тухай ойлгосо	1	<p>Аянга, хэлэлгын темп, үгэнүүдэй болон сэглэлтын тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо.</p>	<p>гуримшуулаад ябаха шадабари: атаая хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиha; хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ; н тойроние шудалха шадабари: - номоор хүдэлхэ (номой гаршагай,</p>	<p>Мэдэсэ: Элирхэйлэгшэ тухай ойлгосо Шадабари: Элирхэйлэгшэ мэдүүлэл соо хэрэглэхэ шадаха.</p>	Элирхэйлэгшэ тухай ойлгосо	Упр.278 стр. 140

					<p>тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо); -текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; - текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэнэниие ойлгохо; -уран гоёор уншаха, хөөрэхэ;</p>		
		Ушарлагша тухай ойлгосо	1	<p>Өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно (хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно), хүнэй аман ба бэшэгэй хэлэлгын онсо өөрэ байһые ойлгоно (аянга, хэлэлгын темп,</p>	<p>гуримшуулаад ябах шадабари: элдээ юу хэнэнээ хойно хойноһоонь тоолохо; ын үгэнэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойроние шудалха шадабари: -текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; -багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргаха; -үгөөр хэлэгдэнэн ойлгосо таблица, модель болгохо. Тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо</p>	<p>Мэдэсэ: ушарлагша тухай ойлгосо Шадабари: ушарлагша мэдүүлэл соо хэрэглэхэ шадаха.</p>	Упр.290 стр. 145

					<p>үгэнүүдэй болон сэглэлтын тэмдэгүүдэй үүргэ).</p>	<p>үгөөр хэлэхэ; - текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо; -уран гоёор уншаха, хөөрэхэ; -классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ.</p>			
			Мэдүүлэлэй нэгэ турэл гэшүүд	1	<p>Бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно.</p>	<p>гуримшуулаад ябаха шадабари: ын үгэһэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойрониие шудалха шадабари: - багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргаха; Харилсаха шадабари: -классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа</p>	<p>Мэдэсэ: Мэдүүлэлэй нэгэ турэл гэшүүд тухай ойлгосо. Шадабари: сэглэлтыг тэмдэгүүдые табижа нураха.</p>	<p>Шалгалтын асуудалнуудта харюу. Мэдүүлэлэй нэгэ турэл гэшүүдээр элдэб даабаринууд. Сахим номоор даабаринуудые хэхэ</p>	Упр.294 стр. 147

					хэлсэхэ.				
			Хандалгатай мэдүүлэл	1	Буряад сэдхэлтэй гээр хүмүүжэхэ хэшээлнүүд. Би буряадби гэомогорхол түрүүлхэ.	н тойрониие шудалха шадабари: -текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; - багшатаяа болон нүхэдтгээ хамта дүн гаргах; - текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо; - уран гоёор уншаха, хөөрэхэ; - классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ.	Мэдэсэ: Хандалга тухай мэдэхэ Шадабари : Тэрэниие хэрэглэхэ. Хандалга тухай ойлгосо. Тэрэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд	Шалгалтын асуудалнуудта харюу. Сахим номоор даабаринуудые хэхэ	Упр 304 стр. 151
			Сэхэ хэлэлгэ тухай ойлгосо	1	Хүнэй аман ба бэшэгэй хэлэлгын онсо өөрэ байһые ойлгоно (аянга, хэлэлгын темп, үгэнүүдэй болон сэглэлтын	гуримшуулаад ябаха шадабари: н гөө, нүхэдэйнгөө, классайнгаа ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон критеринүүдээр шалгах; ын үгэһэн түсэбөөр,	Сэхэ хэлэлгэ тухай ойлгосо. Сэглэлтын тэмдэ гүүдые табижа һураха.	Сэхэ хэлэлгэ тухай ойлгосо. Үзэһэн темээрэ шалгалта, элдэб даабаринууд.	упр. 320 стр. 159

					тэмдэгүүдэй үүргэ).	алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойрониё шудалха шадабари: г хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо; - текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -уран гоёор уншаха, хөөрэхэ.			
		Шалгалтын хүдэлмэри	1	Хүнэй аман ба бэшэгэй хэлэлгын онсо өөрэ байһые ойлгоно.	гуримшуулаад ябах шадабари: н гөө, нүхэдэйнгөө, классайнгаа ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон критеринүүдээр шалгах; н тойрониё шудалха шадабари: - багшатаяа болон нүхэдтгээ хамта дүн гаргах; Харилсаха шадабари: -уран гоёор уншаха, хөөрэхэ.	Шадабри: Алдуугүйгөөр, зүб бэшэжэ шадаха. һурагшадай дадал шадабари, мэдэсэ шалгалта	Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд. Тестовэ даабаринуудые дүүргэхэ.	упр. 319 стр. 159	
		Хэлэлгын стиль тухай ойлгосо	1	Өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн	гуримшуулаад ябах шадабари: атаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго	Мэдэсэ: Уран һайханай стиль тухай ойлгосо. Шадабари:	Үгэ диктант. Номоор элдэб практическа хүдэлмэринүүд.	Өөрынгөө дуратай рассказ зохохо	

					ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно.	табиха; элдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо; н тойроние шудалха шадабари: номой гаршагай, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо; Харилсаха шадабари: - өөрынгөө ханаа бодол аман хэлэлгээр харуулха;	Литературна – яряанай стильтэй рассказ: «Экскурсида», «Дайнай ветерануудтай уулзалга», «Классай суглаан» г.м.	Тестовэ даабаринуудые дүүргэхэ.	
		Үгүүлэлэй удха	1	Оршон тойронхи байгаали тухай, тоонто нютаг тухай бодомжолхо	гуримшуулаад ябаха шадабари: хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ; н тойроние шудалха шадабари: - номоор хүдэлхэ, зураг хараад. Оршон тойронхи байгаали тухай рассказ зохёожо һураха. Харилсаха шадабари: хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо;	Үгын бүридэлөөр шүүлбэри Мэдүүлэлэй гэшүүдээр шүүлбэри Сэхэ хэлэлгэ	Шалгалтын асуудалнуудта харюу. Номоор элдэб практическа даабаринуудые дүүргэхэ.	упр. 324 стр. 161	
		Шалгалтын ажал	1	Аянга, хэлэлгын темп, үгэнүүдэй болон сэглэлтын тэмдэгүүдэй	гуримшуулаад ябаха шадабари: элдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо; н тойроние шудалха шадабари:	Шалгалтын ажал, хурагшадай дадал шадабари шалгалта	Диктант «Зунай үглөөгүүр» тестын даабаринуудтай	упр. 317 стр. 157	

					үүргэ ойлгохо.	- текстын удха дамжуулха. Харилсаха шадабари: -уран гоёор уншаха, хөөрэхэ; -классайнгаа үхибүүдтэй, багшатая яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ.			
			Шалгалтын ажалай анализ	1	Бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно.	гуримшуулаад ябах шадабари: ын үгэнэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха. н тойрониие шудалха шадабари: багшатая болон нүхэдтэе хамта дүн гаргах; Харилсаха шадабари: багшатая жэлэй дүн гаргах.	Шалгалтын ажал, хурагшатай дадал шадабари шалгалта	Үзэнэн темээрээ шалгалта, элдэб практическа даабаринууд	
			хамта	70 час					

Багшын хэрэглэхэ методическа литература

Б.Б. Будаин, Б.Б. Гомбоев, С.Г. Будаин «Буряад хэлэн» 5-дахи класс Улаан-Үдэ «Бэлиг» 2008 он.

Б.Б. Лхасаранова, Л.Б. Будажапова, С.Д. Дондокова «Буряад хэлэн. Багшын дунда нуруулида үзэхэ ном», Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2015 он.

Б.Д. Цыренов, Б.К. Ширапов, Б.Б. Шойнжонов «Нурагшадай заатагүй мэдэхэ үгэнүүдэй нөөсэ» (Минимум), Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2016 он.

А.Б. Санжаева, Ж.Д. Намтаров, Д.Д. Базарова «Буряад хэлэнэй грамматикаар даабаринууд болон тайлбаринууд», Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2015 он.

«Буряад хэлэн» электронный учебник бурятского языка.

Нурагшадай уншаха литература

Б.Б. Будаин, Б.Б. Гомбоев, С.Г. Будаин «Буряад хэлэн» 5-дахи класс Улаан-Үдэ «Бэлиг» 2008 он.

Б.Б. Лхасаранова, Л.Б. Будажапова, С.Д. Дондокова «Буряад хэлэн. Багшын дунда нуруулида үзэхэ ном», Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2015 он.

Б.Д. Цыренов, Б.К. Ширапов, Б.Б. Шойнжонов «Нурагшадай заатагүй мэдэхэ үгэнүүдэй нөөсэ» (Минимум), Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2016 он.

А.Б. Санжаева, Ж.Д. Намтаров, Д.Д. Базарова «Буряад хэлэнэй грамматикаар даабаринууд болон тайлбаринууд», Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2015 он.

«Буряад хэлэн» электронный учебник бурятского языка.